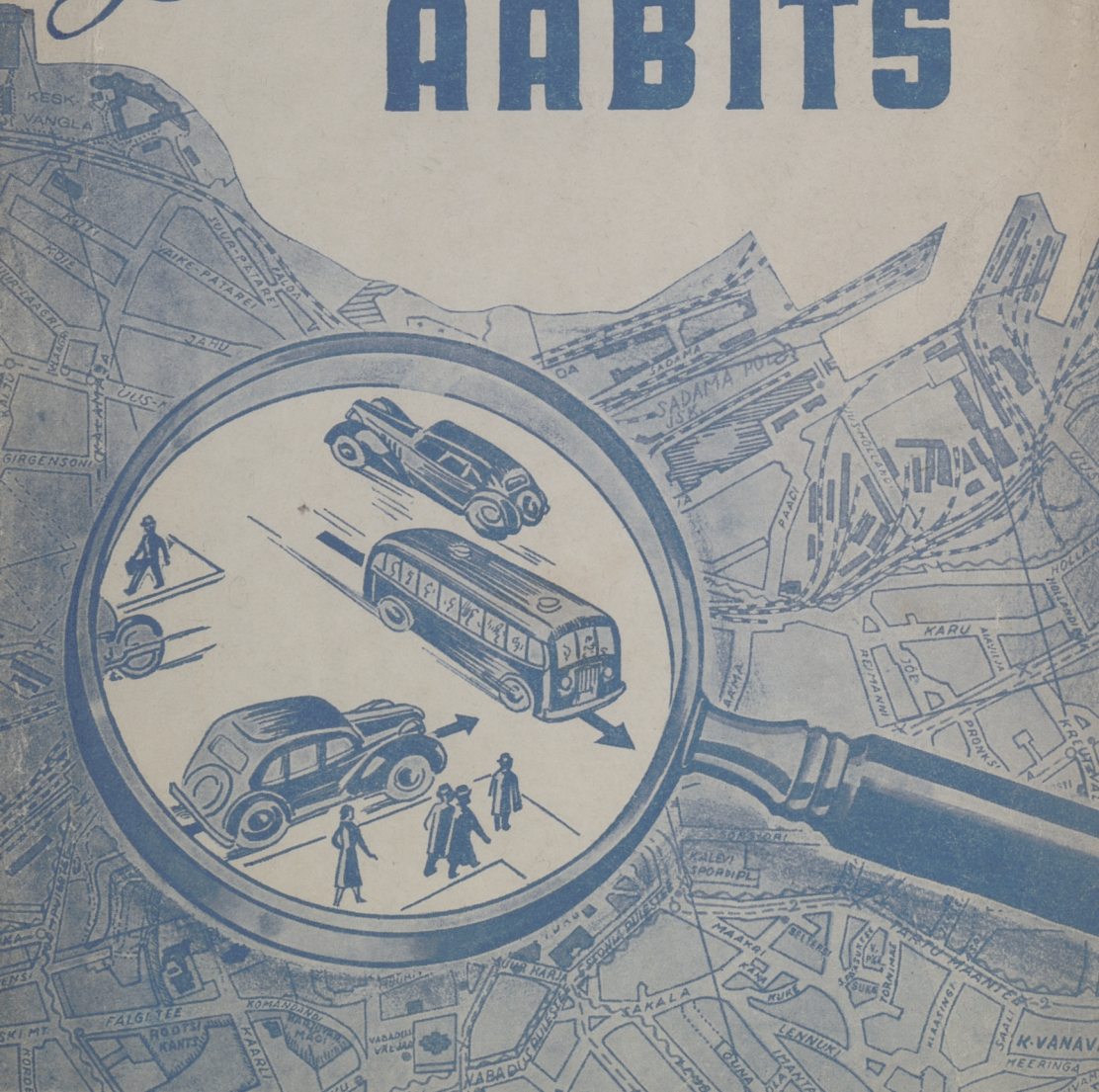

2557/675
Ins. J. IVAND

Enle

Liiklemise AABITS

MAANTEEDE TALITUSE VÄLJAANNE

LIIKLEMISE AABITS

INS. J. IVAND

*Maanteede Talituse
vanem liiklusinspektor*

1938

MAANTEEDE TALITUSE VÄLJAANNE

Kaas ja illustratsioonid K. Vanaveski'lt.

Korrektor E. Muuk.

LIITLIKEMISE

AABITS

Dr. J. VAND

1938

EB57
675

ENSV Teaduste Akadeemia
Kõrvaltoimetuskogu

1958

Sissejuhatuseks.

Liikluse motoriseerumine, jõuvankrite ja jalgrataste arvu suur tõus ning jõuvankrite hoogus tehniline areng *) on tõstnud päevakorra probleeme, millede rahuldav lahendamise on esmajärgulise tähtsusega. Üks neist probleemidest — nimelt liikluse julgeolek — puudutab kõige laiemaid ringkondi. Kui paarkümmend aastat tagasi liiklusõnnetused olid meil harukordseiks sündmusiks, siis praegusel ajal, liiklusolukorra põhjaliku muutumise tõttu, on liiklusõnnetused kõige igapäevasem ja harilikum nähtus. Jõuvankrite ja jalgrataste arvu erakordselt kiire suurenemisega on ühtlasi kasvanud ka liiklusõnnetuste arv ja sellest tekkivad kahjud. Kui palju inimesi, nii noori kui ka vanu langeb meil igal aastal liiklusõnnetuste ohvriks, kaotades tervise või elu. Aasta-aastalt kaotame liiklusõnnetustel surnutena ja invaliididena palju teguvõimsaid ühiskonna liikmeid, kes riigile ja rahvale oleksid võinud veel kasulikud olla. Kuid peale inimohvrite tekib liiklusõnnetustel veel ainelisi kahjusid, millede tasumiseks ja parandamiseks tuleb asjaosalistel ja kõrvalistel isikutel igal aastal kulutada suuri summasid.

Kõik need liiklusõnnetustel tekkivad, osalt asendamatud kahjud on praegusel ajal niivõrd suured, et liikluse julgeoleku küsimuste otstarbekohane lahendamine on tänapäeva tähtsamaid ülesandeid.

*) Kuivõrd suuri edusamme on tehtud sellel alal, näitavad autode sõidukiiruse maailmarekordid. Aastal 1899 oli maailmarekord 63 kilomeetrit tunnis, praegu on see 502 kilomeetrit tunnis.

Õnnetusi on alati olnud ja võimatu on neid täielikult vältida, kuid liiklusõnnetustest on kindlasti võimalik suuremat osa ära hoida. Sellekohaste uurimustega on vastuvaidlematult kindlaks tehtud, et liiklusõnnetuste põhjuseks on enamasti õnnetuseosaliste liiklejate tähelepanematus, hooletus või kergemeelsus. Ainult tähtsusetult väike osa liiklusõnnetustest on põhjustatud asjaoludest, mis ei olene liiklejaist enestest. Järelikult on võimalik vältida suuremat osa liiklusõnnetusi — neid õnnetusi, mis olenevad meie inimlikest nõrkustest.

Suurim vara, mida inimene omab, on tema tervis. Oma elu ja tervist peab igaüks hoidma ja valvama, et ta neid vajaduseta ei ohustaks. Iga üksikisiku elu ja tervis ei ole mitte ainult tema isiklik vara, vaid need on osa meie riigi ja rahva ühisvarandusest. Kes kergemeelselt oma terviseга mängib ja seda ohustab, see patustab mitte ainult iseenda, vaid ka riigi kui rahvusterviku vastu.

Väga mitmesugused ja arvurikkad ohud ähvardavad meid liiklemisel. Kaugelt suurem osa nendest ohtudest on aga välditavad, kui iga liikleja püüab mitte ainult enda, vaid ka kaaskodaniku elu ja tervist jõudumööda hoida. Meie tänavaid ja teid kasutavad iga-sugused liiklejad, alates jalakäijast kuni kõige moodsama ja kiirema mootorsõidukini. Kui igaüks neist peaks liikuma oma äranägemise järgi, siis elavama liiklusega teedel saaksime niisuguse segaduse, millest suurel osal liiklejaist tervelt väljapääsemine oleks küll väga küsitav. Et kõigile liiklusest osavõtjaile kindlustada ohutut liiklemist, on kehtima pandud liiklusmäärused, mis peavad mitmesuguste liiklejate liikumist kooskõlastama. Nendest määrustest kinnipidamine ja nende täpne täitmine on ohutu liiklemise peatingimuseks.

Õnnetused ei juhtu mitte ainult suurtes linnades ja liiklusrohketel tänavatel, vaid ka vähese liiklusega kohtadel, nagu eeslinnades, maanteedel jne. Harilikult just nendes

kohtades on liiklusõnnetused palju raske-
 mad, sest seal satuvad autojuhid kiusatusse
 liiga kiirelt sõita. Samuti ka teised liiklejad
 vähese liikluse tõttu ei ole nendes kohtades
 küllalt valvsad ja suurendavad sellega õnne-
 tuste tekkimise võimalusi. Sellest järeldub,
 et liiklemise eeskirjadest tuleb täpselt kinni
 pidada igal ajal ja igas olukorras. Liikle-
 misel peab mitte ainult silmad ja kõrvad
 lahti hoidma, vaid igaüks peab ennast liik-
 lusse sisse lülitama määruste eeskirjade
 kohaselt.

Liiklusõnnetuste põhjuste otsimisel kal-
 dulakse sageli arvamusele, nagu oleks õnne-
 tuste tekkimise põhjuseks enamasti mootor-
 sõidukite juhtide ülikiire sõit või juhtide
 hoolimatus. Tegelikult ei ole see aga õige.
 Suurelt osalt on liiklusõnnetused põhjusta-
 tud jalakäijate, jalgratturite ja hobusemeeste
 puudulikust liiklusoskusest, hoolimatusest
 või liikluseeskirjade mittetundmisest või
 mittetäitmisest. Autoõnnetuste puhul süü-
 distatakse harilikult alati autojuhti, kuid
 liiklusõnnetuste statistika näitab, et suur osa
 õnnetusi on põhjustatud teiste liiklejate
 poolt.

Puudulik liiklusdistsipliin on sagedaim
 õnnetuste põhjus. Siin patustavad jõuvank-
 rite juhid, kuid mitte vähem ei patusta ka
 teised liiklejad.

Hädaohutuks liiklemiseks nõutakse kaas-
 tööd igalt üksikult kodanikult suurima liik-
 lusedistsipliini pidamisega.

Liikluse ja liiklusvahendite areng on
 olnud niivõrd kiire, et inimesed ei ole suut-
 nud sellega sammu pidada, ei ole suutnud
 muutunud olukordadega kohaneda. 1937. a.
 said meil liiklusõnnetustest kannatada 351
 isikut. Nendest said:

Surma	Raskelt vigastada	Kergelt vigastada	Kokku
68	105	178	351
	sellest oma süü läbi:		
52	47	58	157

Siit näeme, et suur osa õnnetusi on põhjustatud ettevaatamatusest. Sama tagajärje saame, kui vaatleme lähemalt surmapõhjusti liiklusõnnetustel. 1937. aastal sai liiklusõnnetustel surma 68 inimest, nendest jõuvankrite läbi 24 ja raudteel 44 isikut. Nii suur surmasaanute arv raudteel tõendab, et liiklejad ei pööra küllaldast tähelepanu oma julgeolekule, sest raudteel vedurijuht ei saa õnnetust ära hoida, nagu see on sageli võimalik jõuvankri juures, ja kahtlemata iga liikleja teab, et raudteele lähenedes peab ta ennast ise kaitsma võimaliku õnnetuse eest.

Liiklemise motoriseerumisega ja liiklemise üldise suurenemisega kaasaskäiv liiklusõnnetuste arvu tõus sunnib kõikides kultuurriikides otsima vahendeid liiklusohtude ja liiklusõnnetuste vähendamiseks. Meie oludes ei ole selle küsimuse lahendamine mitte väga keerukas. Raskeks teeb olukorra ainult see asjaolu, et liiklusest võtab osa kogu rahvas ja selle tõttu tuleb seisukorra parandamiseks selgitustööd teha väga suures ulatuses. Paranemist liiklusalal võime loota ainult siis, kui korda läheb selgitada rahvamassidele liiklus-eeskirjade täpse täitmise tarvilikkust ja sisendada õiget arusaamist teadlikust liiklusdistsipliinist. Senini kahjuks suur osa liiklejaist vaatab liiklusmäärustele kui oma vabaduse kitsendamisele, milletõttu määruste täitmine liiklemisel on väga puudulik ja mis põhjustabki suure osa õnnetusi. On õige, et liiklusmäärused kitsendavad teatud määral iga liikleja vabadust, kuid tuleb meele pidada, et samal ajal nad võimaldavad ka hädaohutut liiklemist. Kes igal ajal ja igas olukorras on tähelepanelik ja täidab liiklus-eeskirju, sellega ei juhtu kunagi õnnetust, vähemalt mitte tema enda süü läbi.

Kuni 1929. aastani kandis liiklemise korraldamine meil juhuslikku iseloomu. Kuid jõuvankrite arvu pideva kasvamisega ja õnnetuste sagenemisega tõusis tarvidus liiklemise kindlama korralduse järele. 1929. aastal pandi see ülesanne Teedeministeriumile.

Praegu kuulub liiklemise üldkorraldus ja üldjärelevalve riigis Maanteede Talitusele, kusjuures kohapealset järelevalvet teostavad linna- ja maavalitsused ning politsei.

Kuigi meil mootorsõidukite ja jalgrataste arv on viimasel ajal kasvanud rohkem kui kahekordseks, ei ole liiklusõnnetuste arv tõusnud, vaid on aja jooksul langenud. Eriti tähelepanav on õnnetuste arvu langus viimastel aastatel, sest just nendel aastatel on jõuvankrite arvu kasv olnud erakordselt suur. Jõuvankrite ja liiklusõnnetuste arvu muutumist 1930. aastast kuni 1938. aastani näeme alljärgnevast tabelist:

Aasta	Sõidu- ja veoautode, autobuste ja mootor-rataste arv 1. jaanuariks	Jalgrataste arv 1. jaanuariks	Õnnetused mootorsõidukitega üldse	Õnnetuste arv 1000 jõuvankri kohta
1930	2960		893	303,4
1931	3663	70 692	700	191,1
1932	3877	75 110	604	155,8
1933	3910	78 330	501	128,1
1934	3905	79 221	648	165,9
1935	4221	83 284	700	169,5
1936	5105	89 027	513	102,7
1937	5999	102 757	444	66,4
1938	7358			

Õnnetuste arvu vähenemist tuleb seletada sellega, et:

- 1) liiklusala üldkorraldus on läinud ühe keskkoha kätte,
- 2) on välja töötatud ja kehtima pandud tarvilikud seadused ja määrused,
- 3) aja jooksul on suurendatud nõudeid mootorsõidukite juhtide kohta ja on täiendatud nende väljaõpetamist,
- 4) mootorsõidukite tehniline järelevaatus on sagedamaks muutunud ja selle tõttu on liiklusest kõrvaldatud ebakindlad sõidukid.

Eeltoodud statistilised andmed näitavad, et liiklusala korraldamiseks tehtud töö on andnud teatavaid tagajärgi ja liiklusõnnetuste arv on aastate jooksul vähenenud. Sellega ei ole aga veel öeldud, et käesoleval alal oleks kõik tehtud. Ei, kaugeltki mitte. Liiklusõnnetuste arv on meil ikkagi veel lubamatult suur. Liikluse intensiivsus suureneb iga aastaga ja ühes sellega suurenevad ka õnnetuste võimalused. Olukorra parandamiseks tuleb seega õigeaegselt kohandada liiklusest osavõtjaid üha suurenevate nõuetega. Senini oli pearõhk pandud mootorsõidukite juhtide kontrollimisele ja kasvatamisele, kuid edaspidi on möödapääsematu kõvema kontrolli sisseseadmine ka teiste liiklejate kohta (jalakäijad, jalgratturid, hobusemehed jne.). See aitaks kindlasti kaasa liiklusedistsipliini paranemisele ja liiklusõnnetuste tunduval vähenemisele.

Liiklusõnnetustel kannatada saanutest on suur protsent lapsi. See kurb tõde sunnib otsima abinõusid meie noorsoo elu ja tervise kaitsmiseks. Suur tegevusväli on siin laste kasvatajatel — vanematel ja õpetajatel.

Lapsed on vastuvõtlikud igale õpetusele, kuid nad unustavad ruttu. Lapsed tegutsevad enamasti mõtlematult, nende elu on mäng, mille juures nad unustavad kõik muu, kõige enne aga ohud, mis neid tänaval varitsevad. Ei ole küllalt, kui lapsele on selgitatud temale tarvilikke liikluseeskirju, ei ole küllalt ka sellest, kui laps need ära õpib. Selleks et laps nende eeskirjade järgi toimiks, peavad need temale sageda kordamisega omaseks muutuma, alateadvusse tungima. Väga mõjuv abinõu selleks on vanemate isiklik eeskuju: lastega liiklemisel täitke suurima täpsusega liiklusmäärusi!

Paljudes välisriikides on koolide õppekavasse võetud liikluseõpetus. Selleks kasutatakse vastavaid õpikuid, tabeleid, filme, liiklusmänge jne. Mõnedes koolides on sisse seatud erilised liikluseõpetuse ruumid, kus igale klassile vähemalt kord nädalas õpetatakse liiklus-eeskirju, lastes lastel liiklus-

konstruktsioonide abil lahendada mitmesuguseid liikluse olukordi.

Ameerika koolides pühendatakse 5 viimast tööminutit liikluseõpetusele. Võetakse liiklusmäärustest mõni juhis, mis läbi arutatakse. Erilist rõhku pannakse seal õpilaste enesedistsipliini tõstmisele. Õpilastest moodustatakse liiklustoimkonnad, kes hoolitsevad, et kõik õpilased täidaksid liiklusmäärusi. Õpilastele korraldatakse liiklusalalisi kirjandite võistlusi, milledest osavõtt on väga elav, kuna paremate tööde eest antakse auhindu.

Eelöeldust järeldub, et ka meie peame oma õppivale noorsoole igakülgset selgitama liiklusküsimusi ja õpilastele sisendama veendumuse, et nemad ise oma käitumisega on kaasvastutavad avaliku julgeoleku eest.

Siin peab nüüd aitama õpetus kodus ja koolis ja selleks on tarvilik, et vanemad ja õpetajad oleksid ise tuttavad praegusaja liikluse nõuetega ning kehtivate liiklusmäärustega.

Käesoleva brošüüri ülesandeks ongi tutvustada laiemaid ringkondi nende eeskirjadega ja määrustega, millede tundmine on tarvilik igale liiklejale.

Liiklus-eeskirjad jalakäijaile.

Seadused ja määrused, niipalju kui nad puutuvad jalakäijaise, ei anna kuigi palju juhiseid; nad määravad kindlaks ainult liiklemiskohad ja jalakäijate liiklemise korra.

Kuid see ei tähenda veel, et jalakäijal oleks liiklemisel vähe kohustusi, — vastupidi, neid on vägagi palju, sest jalakäija on kõige aeglasem ja kõige nõrgem liikleja ja on sellepärast liiklemisel kõige rohkem ohustatud.

Meie Liiklemismääruste § 10 kõlab järgmiselt:

„Jalakäijad kasutavad liiklemiseks liiklusuunas parempoolset jalgtee või kõnnitee äärt.

Sõiduteid võivad jalakäijad kasutada ainult tõsise vajaduse korral, kui neile määratud teed või teeosad on liiklemiseks läbipääsematud.

Sõiduteid võivad jalakäijad kasutada liiklemisel rivikorras, rongkäikudes ja matuserongides.

Kasutavad jalakäijad sõiduteed, siis ei tohi nad takistada ega segada veovahendite liiklemist, vaid peavad viimaseile andma eesõiguse läbipääsuks.

Jõuvankri lähenemisel on maal keelatud minna üle tee.“

Nende eeskirjadega on kindlaks määratud kohad, kus jalakäija võib liigelda.

Linnades peab jalakäija kõndima liiklusuunas parempoolisel kõnnitee äärel, sõiduteel liiklemine on jalakäijaile keelatud. Ainult liiklemisel rivikorras või rongkäigus, sõidutee ületamisel ja juhul, kui kõnnitee on mingisugusel põhjusel läbipääsmatu, võivad jalakäijad kasutada sõiduteed, kuid sellejuures nad ei tohi takistada üldist liiklemist sõiduteel ja peavad kõigile sõidukitele andma läbipääsu-eesõiguse.

Liiklusmääruste § 11 järgi on jalakäijaile määratud jalg- ja kõnniteedel keelatud: 1) jalgrattasõit ja jalgrataste käekõrval ajamine, 2) kärude, vankrikeste ning kelkudega liiklemine, 3) asjade kandmine, mis takistavad liiklemist, ning 4) kariloomade või hobuste ajamine ja talutamine.

Lapsevankrid ja inimjõul lükatavad või veetavad haigevankrid võivad liigelda jalakäijaile määratud teedel. Lapsevankritele ja haigevankritele peavad jalakäijad vastutulekul andma möödamineku-võimaluse.

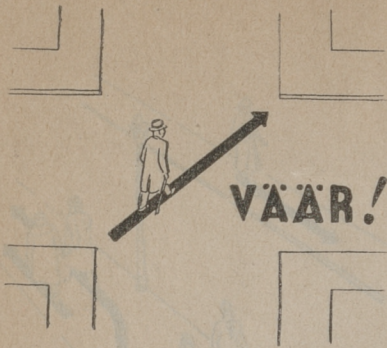
Mõõtudelt suurte esemete, samuti ka määrivate esemete kandmine peab toimuma sõidutee parempoolisel äärel.

Liiklusmääruste §§ 39, 40 ja 41 esitavad jalakäijatele veel alljärgnevad nõuded:

Jalakäijad on kohustatud minema üle tee kõige lühemat teed mööda (ristsuunaliselt) või elavates liiklemiskohtades eriti seks ettenähtud tähistatud radu mööda.

7

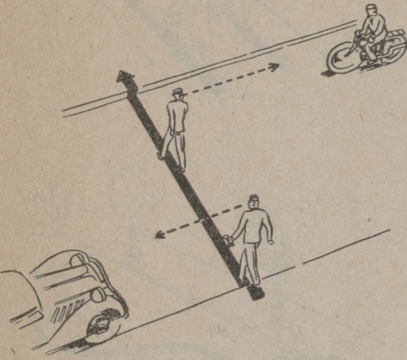

Tänavaid, kus ülekäigurajad märgitud, võib ületada ainult mööda neid radu minnes.

7. Ristteedel ära mine üle sõidutee diagonaalselt, vaid täisnurga all.

8. Enne sõiduteele astumist vaata vasakule, jõudes tänava keskk kohta vaata paremale ja pane tähele, kas ei lähene mõni sõiduk.

8

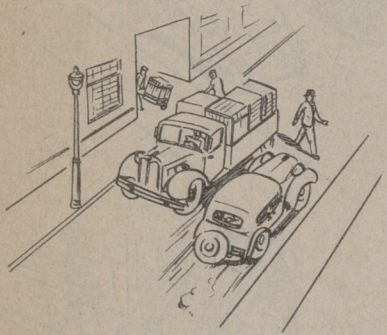

9. Tänavava ületamisel ära jookse, vaid kõnni rahulikult. Jooksmisel võid kergesti sattuda mõne mootorsõiduki alla.

10. Ära astu sõiduteele väljavaadet takistava eseme tagant (trammivagun, seisev auto jne.), võid astuda otse möödasõitva auto ette.

11. Ära seisa tarviduseta sõiduteel. Trammipeatuskohtadel, kus ootesaared puuduvad, oota trammikõnniteel seistes ja ära astu enne sõiduteele, kui tramm on peatunud.

10

12. Sattudes sõiduteel autode tungi või autolaternate pimestavasse valgusse, ära jookse edasi-tagasi, vaid jää rahulikult seisma ja oota, kuni tee vabaneb. Seisvast inimesest on autojuhtidel kerge mööda sõita, kuna aga edasi-tagasi jooksmise puhul on raske õnnetust vältida.

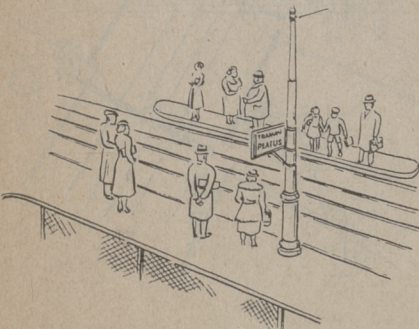
13. Käies ära loe.

14. Vihmavarju hoida nii, et sa näeksid enda ette ja et vihmavari ei tülitaks teisi liiklejaid.

15. Kõnniteel ära peatu tänava nurkadel ega keset kõnniteed. Peatudes jää seisma kõnnitee parempoolsele äärel.

16. Kõnniteel ära liigu trobikonnas. Kõnniteel võib kõrvuti liikuda kaks jalakäijat. Rohkem kui kaks jalakäijat võivad kõrvuti liikuda ainult siis, kui vähemalt pool kõnniteed vabaks jääb.

11

17. Sõidukist astu alati välja kõnniteepoolsest uksest, siis ei satu sa möödasõitva sõiduki alla.

18. Ära hüppa kunagi liikuvale sõidukile või liikuvalt sõidukilt.

19. Trammist või autobusest väljudes astu välja sõidusuunas ja hoiu vasaku käega käepidemest, sisse astudes hoiu käepidemest parema käega.

20. Maal ära mine üle tee mootorsõiduki lähenemisel.

21. Pimedal peab tänaval liikudes olema saatja. Saatja puududes peab pime kandma vasakul käsivarrel kollast käesidet kolme musta, selgelt nähtava, kolmnurkselt asetseva punktiga.

22. Pane tähele liiklusametniku märguandeid ning liiklusvahendite hoiatussignaale ja suunanäitamisi.

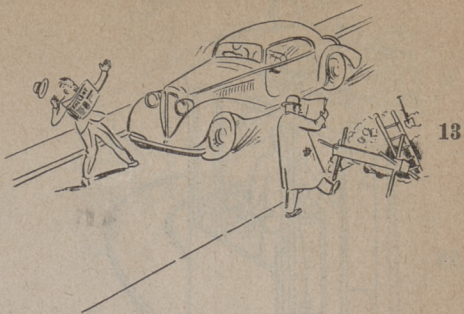
Eriiselt tähelepanelik peab iga liikleja olema mootorsõiduki lähenemisel. Tuleb mees pidada, et mootorsõiduki juht ei saa oma sõidukit silmapilkselt peatada. Kuigi juht õigeaegselt pidurdab, ei jää sõiduk kohe seisma, vaid veereb või libiseb pärast pidurite pealepanemist veel edasi mõned meetrid. Seda teosa, mis pidurdatud jõuvanker läbi sõidab, nimetatakse pidurdusteeikonaks. *) Mida suurema kiirusega mootorsõiduk liigub, seda pikem on tema pidurdusteeikond.

Peale selle kulub juhil ära teatud aeg pidurdamise vajaduse äratundmiseks ja piduriseadise tegevusse viimiseks. Harilikult kulub selleks üks sekund. Ka selle sekundi jooksul liigub sõiduk edasi teatud kauguse võrra.

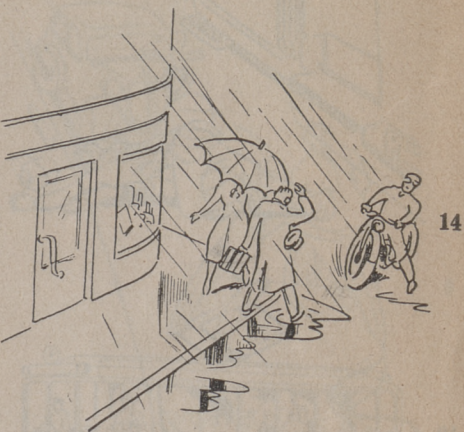
Et lugeja saaks kujutluse sellest, kui pikka maad vajab auto seismajäämiseks, on alljärgnevas tabelis antud auto pidurdusteeikonad mitmesuguste kiiruste juures.

Esimeses lahtris on näidatud auto sõidukiirus tunnis, teises lahtris on antud auto pidurdusteeikond, s. o. kui pikka maad vajab auto seismajäämiseks. Teine lahter on jaotatud kaheks osaks: esimeses osas on andmed neljaratta-piduriseadisega autode kohta ja teises — kahe rattapidurite puhul.

*) Pidurdusteeikond on tee, mis pidurdatud jõuvanker läbi sõidab alates pidurdamise algmõndist kuni jõuvankri täieliku seismajäämiseni.

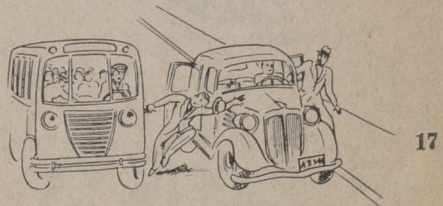
13

14

16

17

Pidurdusteedkonnad.

Kiirus km/tunnis	Pidurdusteedkond meetrites		Kiirus km/tunnis	Pidurdusteedkond meetrites	
	neljaratta- pidur	kaheratta- pidur		neljaratta- pidur	kaheratta- pidur
10	1,0	1,5	60	34,7	55,6
20	3,9	6,2	70	47,3	75,6
30	8,7	13,9	80	61,7	98,8
40	15,4	24,7	90	78,1	125,0
50	24,1	38,6	100	96,5	154,3

Tabeli andmed on kehtivad kuiva ja ka-
reda teekatte puhul. Libedal, märjal või jää-
tunud teekattel on auto pidurdusteedkond
märksa pikem.

Auto pidurdusteedkonda tuleb arvestada
igal liiklejal, nii jalakäijal, jalgratturil kui
ka hobusõiduki juhil. Kuna aga liiklejal
puudub võimalus kindlaks määrata lähene-
va auto sõidukiirust ja kaugust, siis on kind-
lam auto lähenemisel juba aegsasti tee möö-
dasõiduks vabastada.

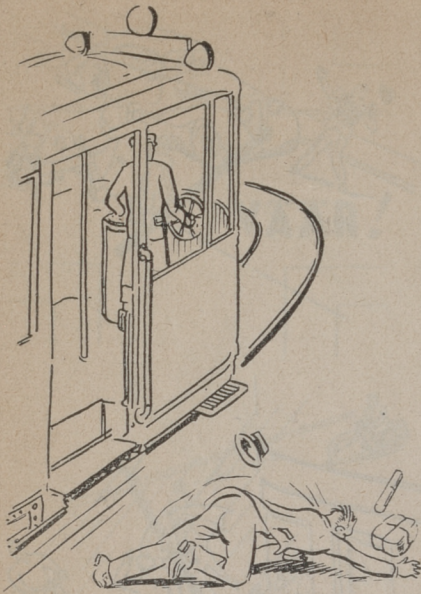
Eeskirjad jalgrattureile.

Jalgrattur võib liiklemiseks kasutada
ainult neid sõiduteid, mis määratud sõidu-
kitele. Kui on määratud eralditeed jalgra-
tastele, tuleb neid kasutada.

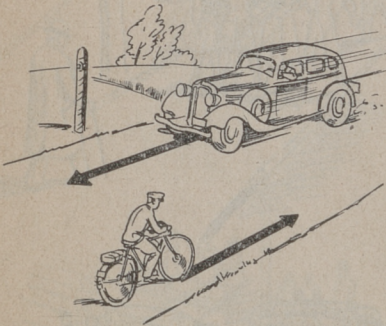
Maanteedel võib jalgrattur sõita parem-
poolsel teepoolenral või sõidutee äärel.

Jalgratas on meil väga levinud liiklus-
vahend. Kui arvesse võtta nende suurt levi-
kut ja nende võrdlemisi suurt sõidukiirust,
võivad jalgratturid korratu sõiduga tekitada
teistele liiklejaile palju tüli. Samuti põh-
justavad jalgratturid oma suure arvu tõttu
väga sagedasti liiklusõnnetusi, millede ohv-
riks langevad enamasti jalgratturid ise.
Jalgratase suure arvu tõttu on liiklemise
julgeolekuks eriti tähtis, et jalgratturid liik-
leksid määruste kohaselt.

18

19

Jalgrattur, pea meeles järgmist:

1. Liiklusrohketel teedel võid korratu sõidu puhul kergesti sattuda muude liiklusvahendite ette, mille tagajärjeks on kas haigla või kalmistu.

2. Jälgi alati sõiduteed. Tähelepanematult sõites võid peagi leida ennast kraavis. Seda võib põhjustada kas või teel olev väike kivi.

3. Sõiduõppimine toimugu kõrvalises kohas, mitte avalikul teel või tänaval.

4. Sõita tuleb alati sirgjooneliselt, mitte loogeldes, siis ei sega jalgrattur teisi liiklajaid ega ohusta ka iseenast.

5. Jalgratturid peavad sõitma üksteise järel. Kõrvuti sõitmine on keelatud, kuna see takistab jõuvankrite möödasõitu.

6. On keelatud võidusõitmine teiste sõidukitega, sest kiirel sõidul ei ole võimalik tarviduse korral ratast õigeaegselt peatada.

7. Linnades ei tohi sõita kiiremini kui 15 kilomeetrit tunnis.

8. Jalakäijaile määratud jalg- ja kõnniteedel on jalgrattasõit ja jalgratta käekõrval ajamine keelatud.

9. Iga jalgratas peab olema varustatud numbriga, signaalkellaga ja punase refleksklaasiga. Number peab olema kinnitatud jalgratta taha raami või porikaitsme külge.

10. Pimedal ajal peab jalgratas olema varustatud laternaga.

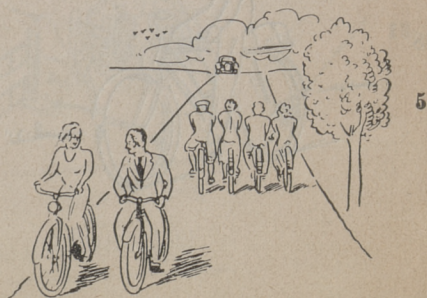
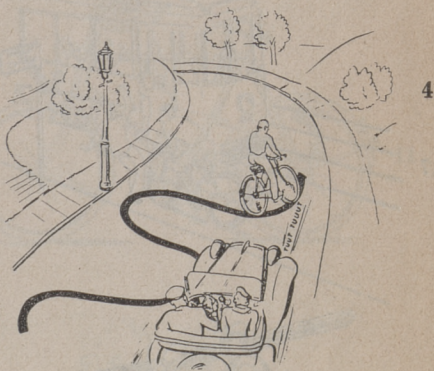
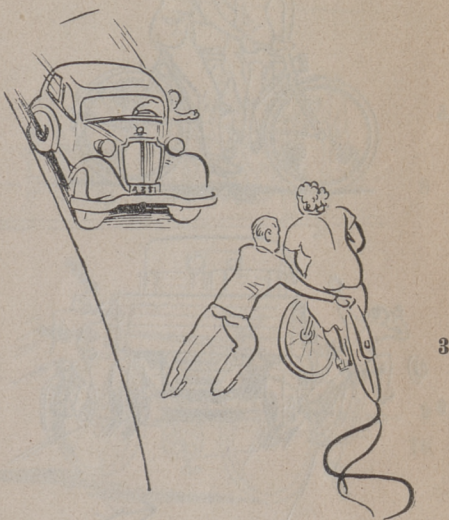
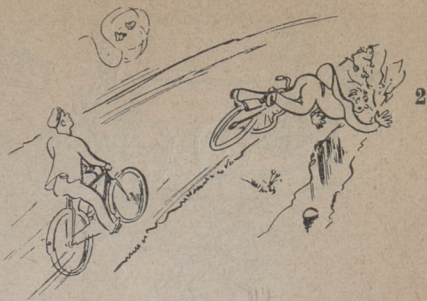
11. Hoolitse selle eest, et jalgratta pidurseedis oleks alati korras.

12. Sõidul tuleb alati püsida sõidutee parempoolsel äärel.

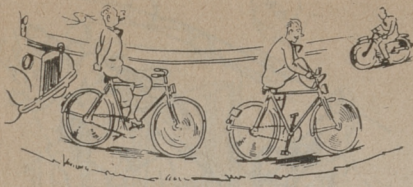
13. Vajaduse korral anna õigeaegselt signaali.

14. Sõitmisel on keelatud vabastada käsi juhtimisseadiselt ja jalgu pedaalidelt. Samuti on keelatud igasugune muu akrobaatika tegemine.

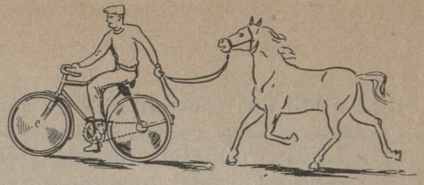
15. Üheistmelisel jalgrattal on kahekesi sõitmine keelatud.

14

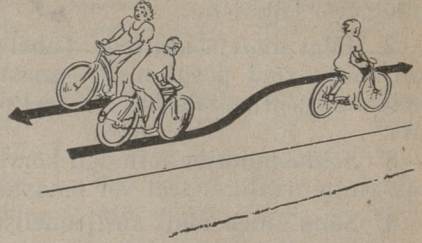
19

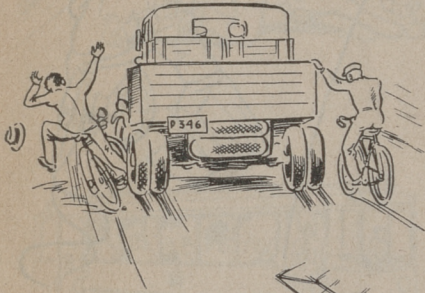
15

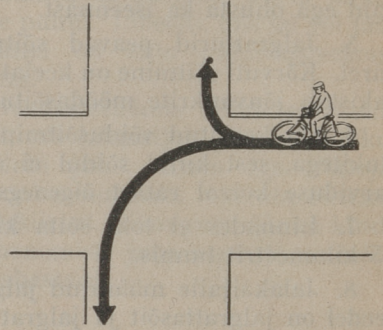
21

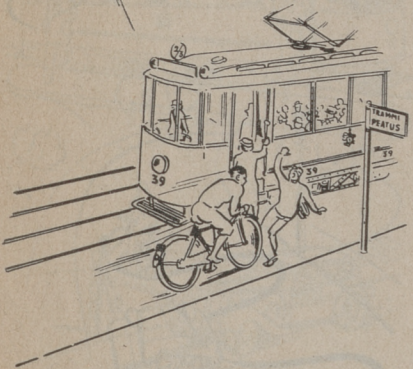
16

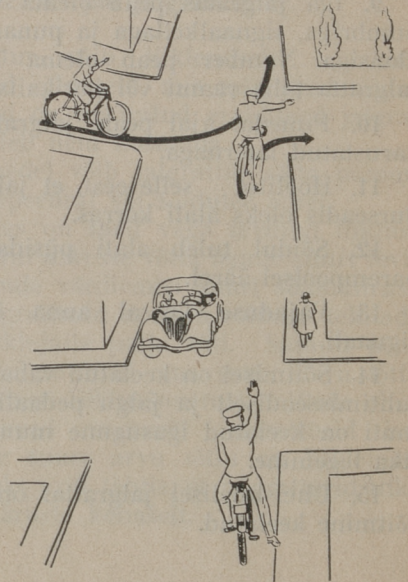
22

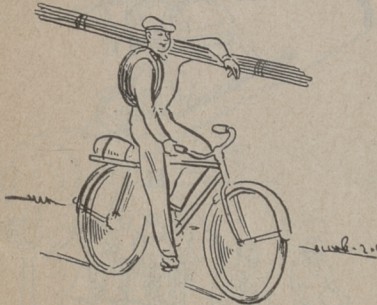
17

23

18

16. On keelatud lasta ennast jalgrattal järel vedada teistest sõidukitest.

17. Peatuvast trammist möödasõit on keelatud, kui peatuskohal ei ole ootesaart.

18. Jalgrattal ei tohi vedada esemeid, mis takistavad juhtimist või segavad teisi liiklejaid.

19. Jalgrattal sõites ära taluta loomi.

20. Hoidu eessõitjast parajal kaugusel, et tarviduse korral saaksid peatuda või mööda sõita.

21. Vastutulijast hoidu paremale, eesliikujast möödu vasakult.

22. Pöördu paremale väikeses kaares, vasakule — suures kaares.

23. Pöörangutel peab suunamuutmist aegsasti näitama pöörangu sihis väljasirutatud käega. Peatumisest anna tarviduse korral märku käe ülestõstmisega.

24. Ristteede kohal teistest sõidukitest mitte mööda sõita.

25. Üheliigiliste ja liigitamata teede ning tänavate ristlemiskohtadel anna endale paremalt poolt lähenevale liiklusvahendile alati läbisõidu-eesõigus.

26. Kõrvalteelt teisele teele sõidul anna alati läbisõidu-eesõigus teisel teel liiklejale.

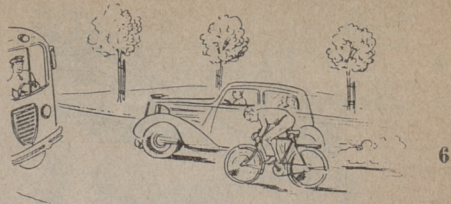
Kõrvalteeks loetakse niisugune põiktee või põiktänav, mis lõpeb teise teesse või tänavasse suubumisel.

27. Kui teed on liigitatud, siis tuleb madalama liigi teelt kõrgema liigi teele sõitmisel anda alati läbisõidu-eesõigus kõrgema liigi teel liiklejale.

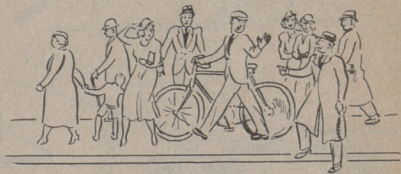
28. Kui enne teede või tänavate ristlemise kohale jõudmist näed läbisõidu-eesõiguse märki (tipul seisev punane kolmnurk), siis anna märgi taga asetseval teel liiklejatele läbipääsu-eesõigus.

29. Hoovidest ja varjatud kõrvalteedelt väljudes aja ratas käekõrval.

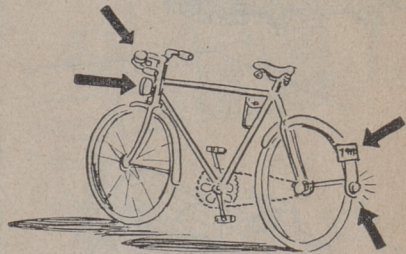
30. Auto lähenedes ära sõida kunagi üle tee; ei tea, kas jõuad.

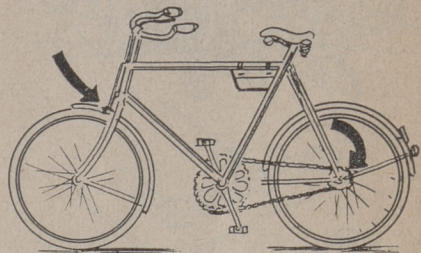
6

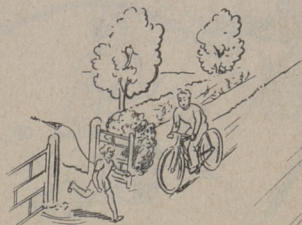
8

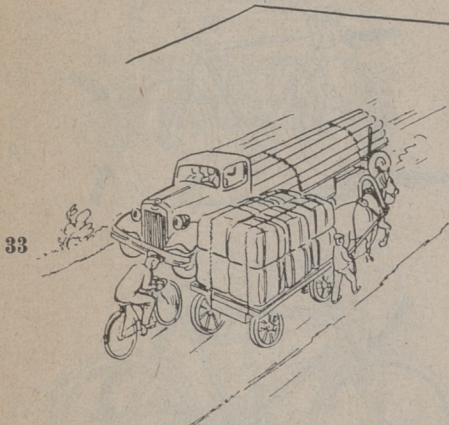
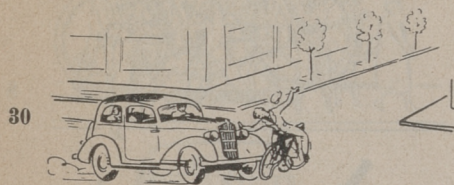
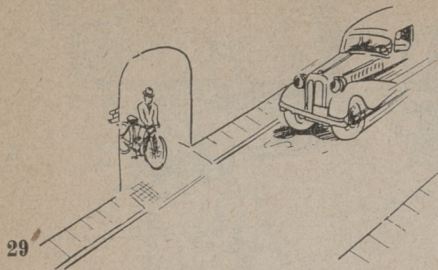
9
10

11

13

31. Enne raudteest ülesõitu veendu, et rong ei lähene.

32. Ole eriti ettevaatlik, kui näed sõiduteel lapsi, — vähenda kohe kiirust.

33. Ära püüa kunagi kahe liikuva sõiduki vahelt läbi sõita, võid oma arvestustes eksida ja sõiduki alla sattuda.

34. Ühesuunalise liiklusega tänaval ära sõida keelatud suunas.

35. Kui oled põhjustanud õnnetuse, pea-
tu kohe ja, kui tarvis, anna abi.

36. Pane hoolega tähele liiklusmärke, liiklusametniku märguandeid ning sõidukite signaale ja suunanäitamisi.

Eeskirjad hobusõidukitele.

Hobusõidukid võivad liigelda kõigil avalikel teedel ja tänavail, välja arvatud need teed ja tänavad, kus liiklemine on omavalitsuste poolt hobusõidukeile ajutiselt või alaliselt keelatud.

Keeld on tähistatud vastavate liiklusmärkidega, mis vajaduse korral on varustatud sellekohaste pealkirjadega.

Hobusõidukite juhid, pidage mees järgmist:

1. Liigelda tuleb alati sõidutee parempoolsel osal.

2. On tee eraldatud peenra, heki või joonega kaheks teeks, siis tuleb kumbagi teed kasutada isesuunaliseks liiklemiseks.

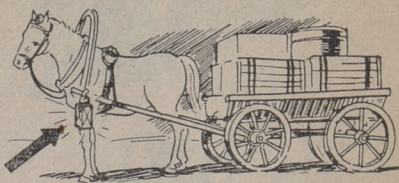
3. Kui kõrvuti asetseb kaks erisuguse teepinnakattega sõiduteed, siis tuleb kasutada mõlemaid sõiduteid iseseisvate sõiduteedena (mõlemal sõiduteel on liiklemine kahesuunaline).

4. Tolmava ja haiseva materjali veolinnades peavad koormad olema kinni kaetud.

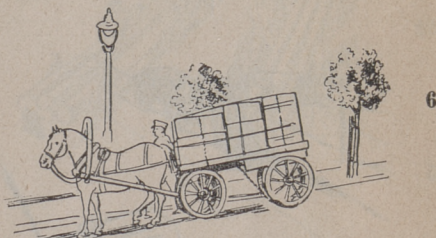
5. On soovitav, et pimedal ajal hobusõidukid oleksid varustatud põleva laternaga. Sõiduvõimeestele on latern sunduslik.

6. Kallakutest allasõiduks peab koormaga hobusõidukil olema pidurdamise võimalus vastava pidurseadisega või pidurdamine peab teostatav olema vastavate rakmete kaudu veolooma abil.

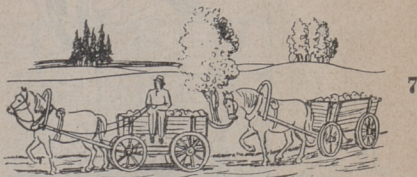

7. Üks isik ei tohi juhtida üle kahe iseisvalt liikuva hobusõiduki, kusjuures juht peab viibima esimese sõiduki juures, sest seal on eesolev sõidutee paremini nähtav. Linnades liiklemisel peab aga igal hobusõidukil olema oma juht.

8. Kõrvaltänavale või -teele pöördumisel peab paremale pöörduma väikeses kaares ja vasakule — suures kaares, et alati jääda tee parempoolsele osale.

9. Suunamuutmist peab aegsasti näitama pöörangu sihis väljasirutatud käega. Peatumisest anda tarviduse korral märku käe ülestõstmisega.

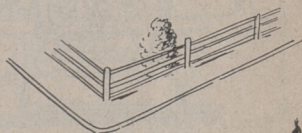

10. Üheliigiliste ja liigitamata teede ning tänavate ristlemiskohtadel anna endale paremalt poolt lähenevale liiklusvahendile alati läbisõidu-eesõigus.

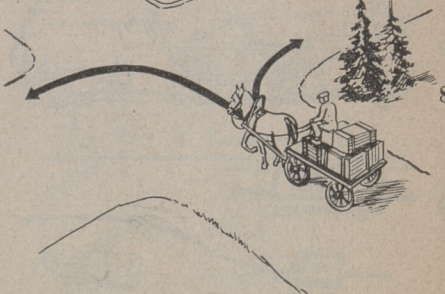
11. Kõrvalteelt teisele teele sõidul anna alati läbisõidu-eesõigus teisel teel liiklejale.

Kõrvalteeks loetakse niisugune põiktee või põiktänav, mis lõpeb teise teesse või tänavasse suubumisel.

12. Kui teed on liigitatud, siis tuleb madalama liigi teelt kõrgema liigi teele sõitmisel anda alati läbisõidu-eesõigus kõrgema liigi teel liiklejale.

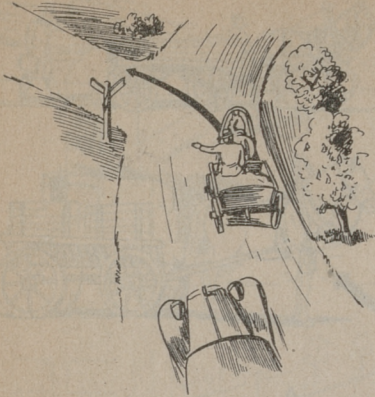
13. Kui enne teede või tänavate ristlemise kohale jõudmist näed läbisõidu-eesõiguse märki (tipul seisev punane kolmnurk), siis anna märgi taga asetseval teel liiklejaile läbipääsu-eesõigus.

14. Ettevaatust, kui sõiduteel on lapsi.

15. Kui hobune kardab jõuvankrit, masinat või jalgratast, peab juht hobuse vaoshoidmiseks ja rahustamiseks tarvitusele võt-

9

ma kõik abinõud, tarbe korral hobust suu kõrvalt kinni hoidma, seistes ise hobuse ja kartust tekitava liiklusvahendi vahel. Kui hobuse juht ei ole suuteline hobust taltsutama, peab mootorsõiduki juht teda selles abistama.

16. Rakkes või ratsahobustel peavad olema suurauad suus.

17. Vankrite külge seotud loomad võivad olla kas vankri taga või paremal pool ühehobuse-rakendit.

18. Hobusõiduk kui aeglasem liiklusvahend peab mootorsõidukile alati võimaldama läbipääsu-eesõiguse, välja arvatud kitsad teeosad, kus möödasõit võimatu. Sel korral peab hobusõiduk läbipääsu-eesõiguse andma ainult trammile ja rasketele masinatele (isesõitjad lokomobiilid, rasked tee-ehituse masinad jm.), kõik muud mootorsõidukid peavad sel puhul andma hobusõidukitele edasisõidu-võimaluse.

19. Sõiduteel tuleb sõiduk alati hoida tee parempoolsel osal nii, et järeltulijal oleks igal ajal möödasõit võimalik. On keelatud takistada teise liiklusvahendi möödasõitu kiiruse suurendamisega või korratu sõiduga.

20. On keelatud liikuda kõrvuti kahel või enamal liiklusvahendil või ratsanikul, välja arvatud möödasõitmisel.

21. Vastutulijast möödumiseks hoiduda paremale, eesliikujast mööduda vasakult.

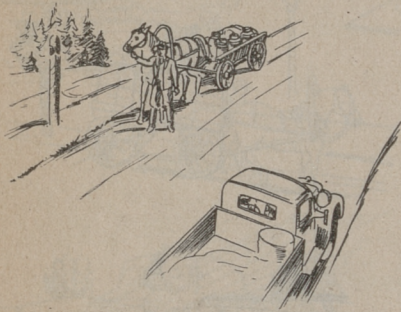
22. Pikkade esemete veol tuleb nende kaugemale ulatuvad otsad tähistada päeval silmatorkava tähisega (punane rätik), pimedal ajal või udus aga valguspunktiga.

23. Koorma laius ei tohi ületada 2½ meetrit, kõrgus ei tohi olla üle 3 m 75 cm.

24. Enne raudteest ülesõitmist tuleb veenduda, et rong ei lähene.

25. Vooris sõitmisel on keelatud juhtidel koguneda ühe sõiduki juurde. Iga juht peab olema oma sõiduki juures.

15

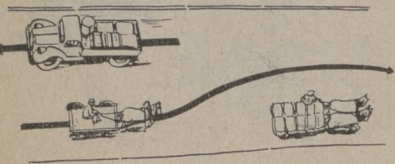
16

17

19

26. Hobuseid ei või jätta teele lahtiselt ilma järelevalveta. Järelevalveta hobused peavad olema kindlalt seotud. Kartlikke hobuseid ei või ka seotult jätta ilma järelevalveta. Ainult kaupu laialivedavate liiklusvahendite hobuseid on lubatud jätta järelevalveta ja sidumata, kui hobused ei ole kartlikud.

27. Mootorsõidukitele tuleb alati juba aegsasti ja küllaldaselt teed anda, et nad saaksid vabalt mööduda. Jätad selle viimseks silmapilguks, võid jääda hiljaks ja põhjustad õnnetuse.

28. Juhtimise ajal on keelatud magamine, alkoholi tarvitamine ja ebakaine olek.

29. Peatuvast trammist möödasõit on keelatud, kui peatuskohal ei ole ootesaart.

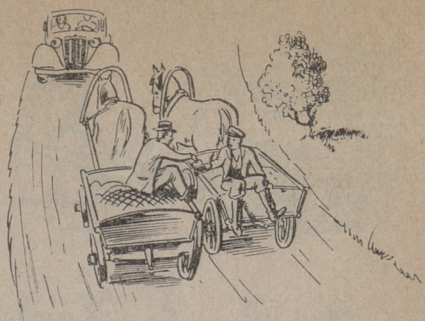
30. Ühesuunalise liiklusega tänavatel võib sõita ainult lubatud suunas.

31. Pane hoolega tähele liiklusmärke, liiklusametniku märguandeid ning sõidukite signaale ja suunanäitamisi.

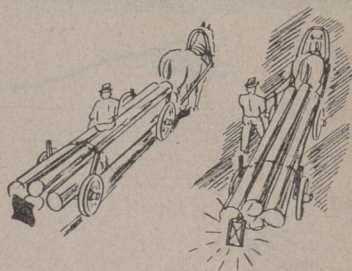
Maanteel liigeldes näeb alati, et hobusemees liigub keset teed ja kuuldes auto hoiatussignaali, vaatab kõige enne üle öla taha, kas auto ikka tõesti läheneb, ning alles siis hakkab hobust aegamööda juhtima parempoolsele teeäärrele. See on heal juhul, sageli peab aga autojuht vankri taga mõne aja tuututama, enne kui hobusemees talle tee läbisõiduks vabastab. See on juba meelega enda kui ka kaaskodanike elu ohustamine ja on liiklusmääruste rikkumisena karistatav. Teed andma pead niikuinii — tee seda siis parem õigeaegselt.

Kõige rohkem liikluse takistusi maanteel põhjustab joobnud hobusemees, sest ta harilikult magab vankris, ta ei näe ega kuule midagi. Kuid säärasest voodist võid kergesti ärgata haiglas, kui üldse veel ärkad.

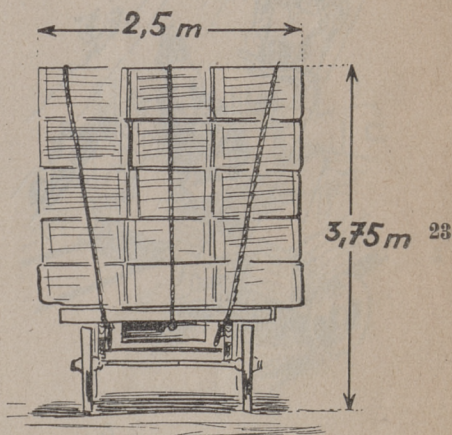
Hobusemehe ja jalakäija arvates ei ole maanteel suuremat nuhtlust kui auto; kui aga iga liikleja liigub määruste kohaselt, jätkub seal ruumi kõigile.

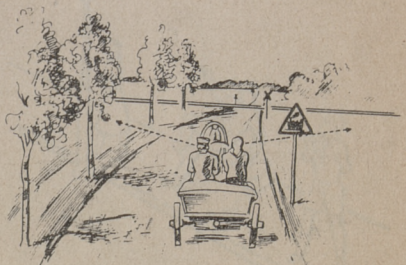
20

22

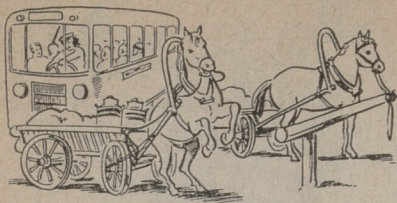

23

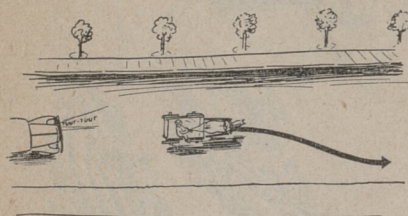
24

26

Maanteedel liigeldes pange alati tähele hoiatussignaale ja liigelge määruste kohaselt, siis ei põhjusta teie kunagi õnnetust ei endale ega teistele.

27

Eeskirjad loomakarjade liiklemiseks ja loomade karjatamiseks.

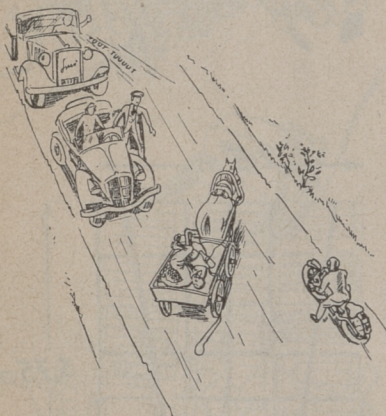
1. Avalikel teedel võivad loomad ja loomakarjad liigelda ainult juhi (karjase) saatel. Karjadele on peatumine teedel ja tänavail keelatud.

2. Loomade karjatamisel tuleb hoolitseta, et loomad ei pääseks avalikule teele või tee piirkonda.

Tee piirkonda kuuluvad peale teepinna veel nõlvad, kraavid ja $\frac{1}{2}$ meetri laiused ribad väljaspool kraavide kaldaid. Nõlvade ja kraavide puudumisel kuuluvad tee piirkonda $\frac{1}{2}$ meetri laiused ribad mõlemal pool teepinda.

3. Kõie otsas loomade karjatamisel tuleb kõis kinnitada nii, et loomad ei ulatuks teele või tee piirkonda.

28

Juhiseid noortele.

Noor lugeja, loe hoolega läbi need liiklusjuhised, mis on määratud eriti sinule.

Neid lugedes märkad, et oled nii mõneski olukorras käitunud teisiti, kui see õige on, ja sulle selgub, et oled mõnigi kord, kas teadmatuses või hooletusest, ohustanud oma elu ja tervist ja ainult õnnelikule juhusele võlgned tänu, et senini veel terve oled.

Püüa seepärast edaspidi käituda liiklemisel ettevaatlikult ja liiklusmääruste eeskirjade kohaselt.

Oled muidugi sageli kuulnud ja lugenud ajalehtedest liiklusõnnetustest, aga kas oled ka mõtelnud, et ühel päeval võid ka ise õnnetuse ohvriks langeda, kui sa ei käitu küllalt ettevaatlikult.

Liiklusõnnetustel saab meil igal aastal surma mitukümmend inimest, üle neljasaja inimese saab igal aastal kergemalt või raskemalt vigastada. Peale selle tekib liiklusõnnetustel ja nende tagajärjel suuri rahalisi kahjusid. Need arvud panevad mõtlema. Kõige suurema rahu ajal elame nagu sõjas, kus kellegi elu ei ole kindel, igapäev langeb liikluse ohvriks surnutena ja haavatutena meie kaaskodanikke. Ja ometi on võimalik neid õnnetusi vältida, sest suurem osa liiklusõnnetustest on põhjustatud liiklejate ettevaatamatusel või oskamatusel õieti liigelda. Meie kõik, nii vanad kui noored, oleme kohustatud võitlusse astuma liiklusõnnetuste vastu. Seda nõuavad meilt riik ja ühiskond, seda nõuab meilt meie enda julgeolek. Kahtlemata ei jää teguvõimas ja ettevõtlik noorus pealtvaatajaks, vaid püüab jõudumööda kaasa aidata.

Selleks on aga kõigepealt tarvis liikluse oskust. Käesolev raamatuke ongi mõeldud selle oskuse õpetamiseks ja tutvustamiseks.

Järgnevad eeskirjad on määratud eriti noortele. Loe neid tähelepanelikult, püüa neid meeles pidada ja teadlikult täita.

Kooliteel.

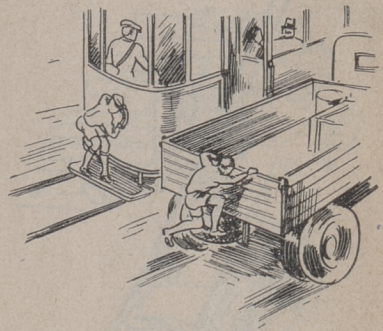
Niipea kui astud üle oma kodu läve, oled sinagi liiklusest osavõtja või liikleja ja oled kohustatud käituma ettevaatlikult ning liiklusmääruste kohaselt.

Kui käid linnas koolis, varitsevad sind igal sammul ohud: autod, trammid, jalgratturid — kõigi nende eest pead ennast hoidma.

Tänaval liigeldes oled iseseisev, pead ettevaatlikult ja teadlikult käituma ning ise oma julgeoleku eest valvel olema.

Selleks pea meeles järgmist:

1. Käi alati kõnniteel. Sõiduteele võid astuda ainult tänavast üleminekuks.

9

2. Kõnniteel hoolitse, et sa ei jääks teistele jalgu, ja ise ära müksi vastutulijaid.

3. Väldi kooliteel suure liiklusega tänavaid ja vali oma koolitee nii, et sinu teel oleks võimalikult vähem tänavaid, milledest pead üle minema. Kuigi tee tuleb pikem, on see ohutum.

10

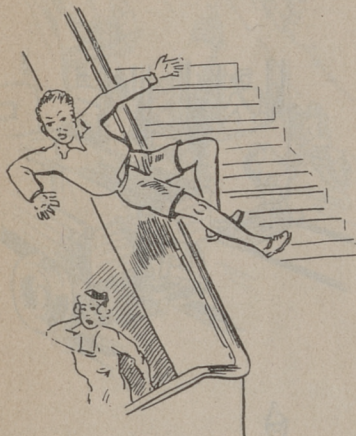

4. Üle tänava mine alati kõige lühemat teed, s. o. täisnurga all. Enne sõiduteele astumist vaata vasakule, tänava keskele jõudes vaata paremale ja pane tähele, kas ei lähene mõni sõiduk.

5. Ära kunagi püüa priisõitu saada ripudes mõne sõiduki küljes. Su käsi võib lahti minna ja oledki mõne järelsõitja või vastutuleva sõiduki rataste all. Sama võib juhtuda, kui sõidu lõpetamiseks ise lahti lased.

6. Ära loobi tänavale puuviljakoori, klaasikilde jms. Sellega võid põhjustada õnnetuse kas jalakäijale või sõidukile. Pealegi on see inetu.

11

7. Paku alati oma abi vanadele, haigetele ja oma väiksematele kaaslastele, kui nad seda vajavad ja kui sa suudad neid aidata.

8. Ära kunagi tõuka kaasläsi sõiduteele, sellega võid põhjustada raske õnnetuse.

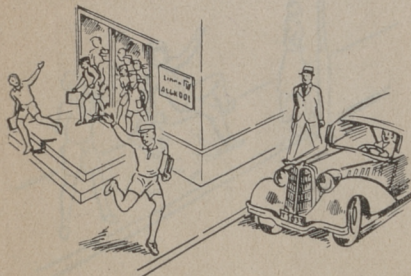
9. Pikki esemeid (suuski jne.) kandes hoi a neid nii, et sa nendega ei tülitaks ega kahjustaks teisi liiklejaid.

10. Ole ka siis ettevaatlik, kui sul on kiire. Pea meeles, et kõnnitee kasutamiseks on teistel sama õigus kui sinulgi.

11. Ära liugle kunagi trepikäsi puudel alla, see on ohtlik — võid kergesti kukkuda.

12. Koolist lahkudes ära torma uksest välja, vaid kõnni rahulikult, muidu võid teistele otsa joosta või mööduva sõiduki alla sattuda.

12

13. Tänaval liigeldes täida täpselt liikluseeskirju jalakäijaile, lk. 11).

Koolitee maal.

Kui elad maal, siis pead oma, sageli pikka kooliteed käima igasuguse ilmaga, pimedas ja vihmas- või lumesajus. Ka pole siin eraldatud kõnniteid jalakäijaile, seepärast pead eriti ettevaatlik olema ja liiklusjuhi-seid täpselt täitma, et tervelt kooli ja koolist koju jõuda. Pea selleks meeles järgmist:

1. Ära torma kunagi koduvärvast või kooliõuelt maanteele. Vaata enne, kas tee on vaba. Oota, kuni lähenev sõiduk on möödunud.

2. Käimiseks kasuta alati, kui võimalik, tee parempoolset äärt.

3. Sõiduki lähenemisel seisa tee äärel ja oota, kuni sõiduk on möödunud.

4. Mootorsõiduki lähenemisel ära jookse üle tee; võib olla sa ei jõua enam, sest auto liigub väga kiiresti.

5. Maanteel ära käi kunagi mitmekesi kõrvuti. Rohkem kui kaks inimest ei tohi maanteel kõrvuti käia, sest seal on ka teisi liiklejaid.

6. Ole eriti ettevaatlik teekäänakutel, ristteedel ja sildadel. Raudtee ülesõidukoh-tadel vaata, kas ei lähene rong.

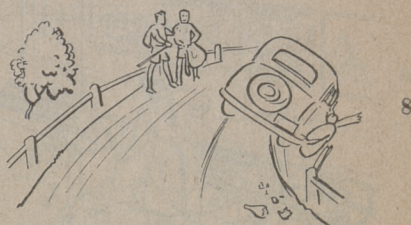
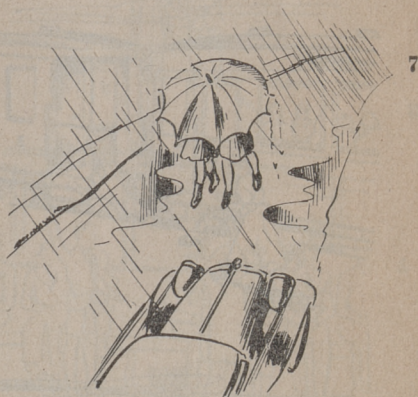
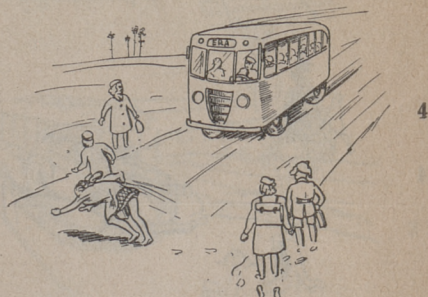
7. Vihmase ilmaga ära mattu vihma-varju alla, vaid hoi a seda nii, et sa oma ümbrust võid tähele panna ja lähenevat sõi-dukit juba kaugelt näha.

8. Ära loobi kunagi teravaid esemeid (naelu, klaasikilde jm.) maanteele, sellega võid tekitada raske õnnetuse. Järsku lõhke-nud jõuvankri kummi võib maksta jõuvankri-l sõitjate elu.

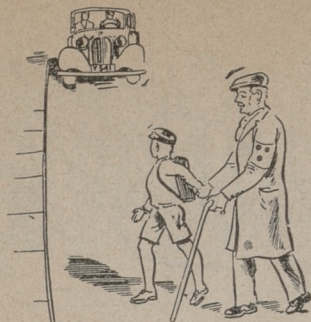
9. Ära kogune oma kaaslastega maantee-le — maantee on liiklemise, mitte jutupuhu-mise ega mängimise kohaks.

10. Kui kitsal maanteel sinu kohal koh-tuvad kaks jõuvankrit, astu parem maan-teelt kõrvale — on ohutum.

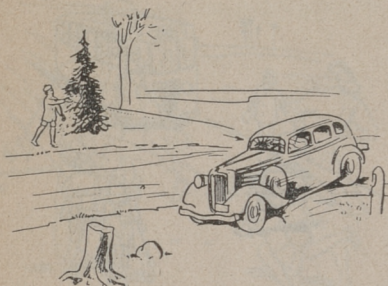
11. Sajuse ja tuisuse või uduse ilmaga ole eriti ettevaatlik, sest siis on kõik märgu-

13

14

3

6

anded summutatud ja sa ei kuule ega näe neid õigel ajal. Samuti on sõiduki juhil nähtavus takistatud ja võib olla ta ei märkagi sind enne, kui on juba hilja. Seepärast — silmad lahti!

12. Pimedas auto lähenemisel mine aegsasti tee äärelle ja oota, kuni sõiduk on möödunud. Autotuled pimestavad ja sa ei märkagi, kuhu astud.

13. Ole alati viisakas — teeküsijaile selgeta ja lühidalt, mida tead. Haigetele ja vanadele paku oma abi, kui nad seda vajavad. Samuti ole alati abiks nõu ja jõuga oma noorematele kaaslastele.

14. Ära loobi möödasõitvaid autosid kividega või lumepallidega, sellega võid põhjustada raske õnnetuse. Juhil tähelepanu pöördub hetkeks kõrvale ja õnnetus ongi käes.

15. Ära riku puid ega põõsaid.

16. Pärast koolitee lõppemist ära jää maanteele logelema, vaid mine kohe koju. Sinu ema teab, millal sa koolist vabaned, ja ootab sind.

Raudteel.

1. Rongi saabumist oodates ära mine teele lähedale, see on ohtlik.

2. Oota, kuni kõik mahatulijad on väljunud.

3. Vagunist väljumiseks oota, kuni rong on peatunud. Kunagi ära hüppa liikuvalt rongilt või liikuvale rongile — see on nõudnud juba palju elusid.

4. Ära jää seisma ukse juurde või vahikäiku, vaid leia endale koht, siis ei takista sa teisi reisijaid.

5. Rongi liikudes ära mine ühest vagunist teise, võid kergesti vagunite vahele kukkuda.

6. Ära sülitata ega loobi prahti põrandale või aknast välja, eriti asustatud kohtades.

7. Ära kummardu aknast välja.

8. Ära püüa liikuva ega liikuma hakka-
va rongi eest läbi joosta, võid komistada ja
jääd rongi alla.

Trammil ja autobusel.

1. Oota trammil või autobust parempool-
sel kõnniteel või ootesaarel, kui see ole-
mas, — mitte kunagi aga sõiduteel.

2. Oota, kuni tramm või autobus on pea-
tunud ja mahatulijad väljunud, alles siis
astu sisse.

3. Maanteel autobust oodates ära jookse
sellele vastu, vaid seisa parempoolsel tee-
äärel ja autobuse lähenemisel tõsta käsi
märgiks, et tahad kaasa sõita.

4. Ära hüppa kunagi liikuvasse sõidu-
kisse või liikuvalt sõidukilt — võid libiseda
ja kukkuda.

5. Kui sõiduk on täis, paku oma iste
vanemale või haigele.

6. Sõidu ajal ära kõneta kunagi auto-
buse juhti, sellega segad teda.

7. Aseta oma pakid nii, et nad ei segaks
kaasreisijaid.

8. Peatuskohal väljudes hoiu vasaku
käega käepidemest ja astu maha parema ja-
laga.

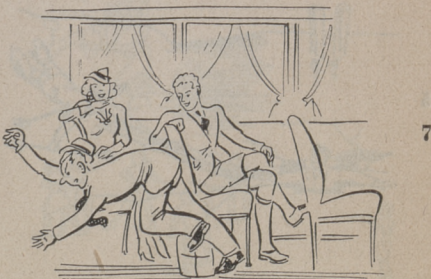
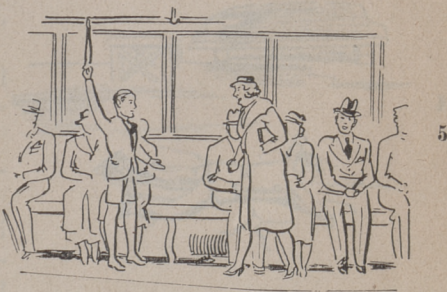
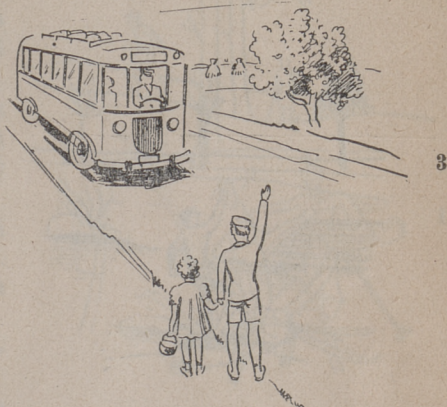
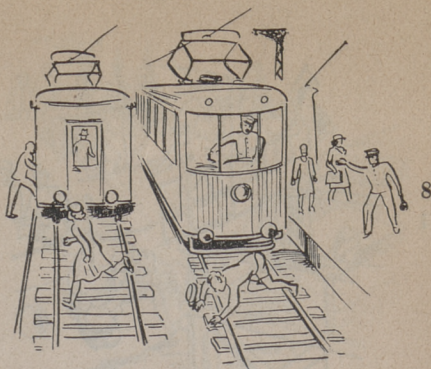
9. Ära mine üle sõidutee enne, kui
tramm või autobus on eemaldunud, sest sõi-
duki eest või tagant väljudes sul pole üle-
vaadet, kas tee on vaba. Ka möödasõitva
sõiduki juht näeb sind liiga hilja ja oledki
rataste all.

Laeval.

1. Kui laev pole maabumissillale kinni-
tatud, ära hüppa laevalt või laevale.

2. Ära kummardu üle laeva ääre.

3. Laeval liikudes vaata, kuhu astud,
seal pole igal pool sile põrand.

4. Suure tuulega mine parem kajutisse või vali endale ese, millest kinni hoiad.

5. Hädahoju korral ära hädalda, vaid säilita oma rahu ja täida laeva juhtkonna korraldusi. Hädaldamisega ei aita sa ennast ega teisi.

Uisutamisel, suusatamisel, kelgutamisel.

1. Ära mine nõrgale jääle, see võib murduda ja väljapääs ilma võõra abita on väga raske.

2. Voolukohtadest hoidu eemale, seal on jää alati nõrk. Samuti hoidu eemale pragudest ja aukudest jääs.

3. Ära tõuka oma kaaslast, jääl kukkumine on ohtlik. Sellega võid oma kaaslasele tekitada eluaegse vigastuse või koguni surma.

4. Hakkab jää pragunema, siis lasku kõhuli ja püüa ohtlikust kohast eemale roomata.

5. Vajub mõni kaaslane läbi jää, hõika abi, kuid samal ajal püüa ka ise teda päästa. Otsi kiiresti mõni pikk ese (latt, suusad, tõukekelk jne.) ja ulata see, kõhuli roomates, temale.

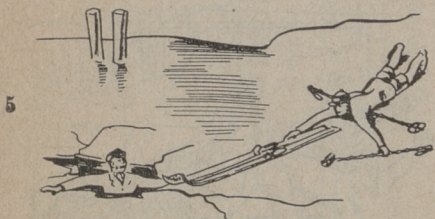
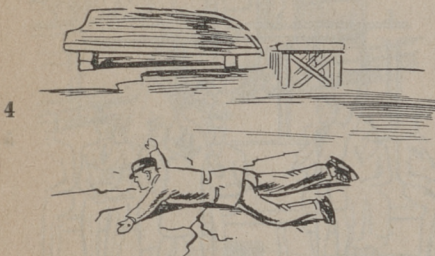
6. Ära suusata ega kelguta maanteel või tänaval või risti üle tee, võid kergesti jääda mööduva sõiduki alla.

7. Enne mäest laskumist vaata, et teel poleks takistusi (kivid, kännud, paljad kohad jne.).

8. Suuskadel laskudes ära katsu kunagi pidurdada keppe ettepoole lumme torgates, nii võid ennast kergesti vigastada.

9. Kukkudes püüa kukkuda külje peale, mitte kunagi ettepoole.

10. Ole ettevaatlik, et sa teistele peale ei sõidaks.

Suplemisel.

1. Ära mine suplema kunagi üksi, ära mine ka tundmatusse kohta.

2. Esimest korda suplema ära mine enne, kui vee soojus on vähemalt 19° C järgi, s. o. vähemalt pool ihusoojust.

3. Kunagi ära mine suplema täie ega ka tühja kõhuga, see on väga ohtlik ja tervele kahjulik. Kui oled väsinud või higine, ka siis ära mine vette.

4. Parim aeg suplemiseks on tund aega pärast hommikueinet või 2—3 tundi pärast lõunasööki.

5. Enne vette hüppamist selgita, kas koht selleks kõlbab. Tundmatus kohas ära tee vettehüppeid, vee all võib peituda mõni kivi või terav oks.

6. Kui sa ujuda ei oska, ära mine nii sügavale, et vesi sind üles tõstma hakkab. Vesi võib kergesti sul jalad alt ära viia ja oledki uppumisohus.

7. Uju ainult nii kaugele, et sa pingutusega suudad tagasi ujuda.

8. Kui sul külm hakkab, tule kohe veest välja ja kuivata end rätikuga või linaga, muidu võid haigestuda.

9. Kui sa vees olles alati külmetad ja sul ihu tõmbub siniseks, siis ära mine enne suplema, kui oled arstilt nõu küsinud.

10. Jões ära uju kunagi keerukohtadele — see on ohtlik.

11. Valva alati oma kaaslaste järele. Kui näed kedagi vee alla vajuvat, ära kaota külma verd, vaid ulata talle mõni ese, millest ta saab kinni haarata. Kui sa pead teda ujudes päästma, ligine talle selja tagant nii, et ta sinust kinni haarata ei saaks.

Üldisi juhiseid.

1. Vali endale mängu- või spordiväli säärasesse kohta, kus pole teisi liiklejaid, seal võid sa mängule anduda täie innuga.

2. Vali pehme pinnaga koht, kus puuduvad kivid ja muud kõvad esemed, et sa kukkudes ennast ei vigastaks.

3. Ära kunagi mine mängima maanteele või tänavale, need on sõidukite ja teiste liiklejate tarvis. Surm või eluaegne vigastus on liiga kallis hind sõiduteel mängimise eest.

4. Oma mängukohaks ära vali reदेleid, aedu, puu- ja lauavirnu ega majakatuseid, seal võid sa ennast raskesti vigastada. Samuti leidub tagahoovis alati klaasikilde, naelu, plekitükke jne.

5. Ära vigasta puid ega põõsaid ja ära talla heinamaid.

6. Pallimängul hoidu akende lõhkumisest. On sul pall veerenud sõiduteele, ära torma talle järele, vaid vaata enne, kas ei ligine mõni sõiduk.

7. Hoiä oma mängukoht puhas.

8. Ära kunagi tõuka oma kaaslast, ta võib kukkuda ja tõsiselt vigastuda. Samuti hoidu kivide pildumisest oma kaaslaste sihis, see võib neid tabada. Ka üle majakatuste ja plankude ära loobi kive, seal taga võib keegi olla.

9. Valva oma väiksemate kaaslaste järele, et nad endile viga ei teeks.

10. Ära hüppa kõrgelt alla, eriti mitte palja jalu.

11. Lumesõjas ära valmista kõvu ja jäisi palle, sellistega võid teisi vigastada. Samuti ära topi lund kaaslaste krae vahele, see võib põhjustada raske haiguse.

12. Sportimisel ära pinguta end üleliiga, sellega teed endale kasu asemel kahju. Sportimise ülesanne ei ole mitte kaaslast võita, vaid oma keha arendada.

13. Vaata, et ketas või oda ei lendaks kaaslaste pihta või läbi akna tuppä.

14. Paadisõiduks küsi alati oma vanematelt luba.

15. Ära kunagi mine paadiga sõitma tormise ilmaga, see on nõudnud juba palju

ohvreid. Lainetesse sattudes hoia paadi nina vastulainet.

16. Ära kalluta paati ja ära tõuse paadis püsti. Kohta vahetades ole eriti ettevaatlik.

17. Kaldast kaugemale sõudes mõtle ka tagasisõidule.

Pane tähele oma vanemate ja õpetajate seletusi; nad soovivad sulle alati ainult head ning oma suuremate kogemuste tõttu saavad sulle anda head nõu. Liiklemisel ole alati ettevaatlik, ka siis, kui sa ise käid määruste järgi. Ei või kunagi kindel olla, et ka teised seda teevad. Kui keegi põhjustab sulle õnnetuse, saab ta küll karistada, kuid ega see sulle tervist tagasi too.

Kui oled eksinud tänavate rägastikku või muidu sattunud olukorda, mida sa ise ei suuda õieti lahendada, siis pöördu lähema politseiniku poole. Ta on sinu parim sõber ja aitab sind meeeldi.

Käesolevate juhiste ülesanne on sind hoiatada võimalikkude ohtude eest ja sulle võimaldada liigelda iseseisvalt, ohutult ja julgelt. Nende eeskirjade täitmisel ei juhtu sulle kunagi õnnetust sinu enda süü läbi ja sa võid varsti oma liiklusoskusega olla teistele eeskujuks.

SISUKORD:

	Lk.
1. Sissejuhatuseks	3
2. Liiklus-eeskirjad jalakäijaile	9
3. Eeskirjad jalgrattureile	14
4. Eeskirjad hobusõidukitele	18
5. Eeskirjad loomakarjade liiklemiseks ja karjatamiseks	22
6. Juhiseid noortele	22
Kooliteel	23
Koolitee maal	25
Raudteel	26
Trammil ja autobusel	27
Laeval	27
Uisutamisel, suusatamisel, kelguta- misel	28
Suplemisel	29
Üldisi juhiseid	29

ENZY Täiskasvanute ja noorte
Keskrahaühik

199

TÜO AKADEEMILINE RAAMATUKOGU

1 0200 00547518 5